

איך נילחם במחלת הפה והטלפים?

תשובתנו לרשימה "מחלת הפה והטלפים" שהופיעה בחוברת 22 של משק הבקר והחלב מיוני 1957:

לאור נסיוננו בשנים האחרונות הבענו דעתינו לא פעם בעבר שיש לחסן מפני פה וטלפים את עדר הבקר הגזעי בארץ מדי שנה.

לאחר סיום החיסון בהתפרצות שעברה על הארץ אשתקד, פנינו להנהלת משרד החקלאות בדבר תקציב לביצוע חיסון שנתי. התשובה הייתה שאין תקציב לכך והוצע לפנות לארגוני הבוקרים. פנינו לחברת "החקלאית" שתקח על עצמה את האחריות לתשלום אגרות החיסון בשם ציבור הבוקרים שהם מייצגים ונענינו בשלילה. בהודמנויות שונות הובע הדבר גם בפני מוכירות התאחדות מגדלי בקר בישראל.

בדצמבר 1956 נידון הדבר בוועדה המייעצת שליד השירותים הווטרינריים. גם שם הצבענו על הצורך בחיסון שנתי שיגדלנו, ובעונה המתאימה, אולם בניגוד לדעתנו, בין השאר, אי-הוודאות אם ציבור הבוקרים יהיה מוכן לממן את הפעולה בטרם תופיע הסכנה בפתח, הסתפקו בהחלטה על החזקת מלאי של תרכיב פורט וחייון סון כל הבקר בארץ לאחר פרוץ המחלה. והמחלה עלולה לפרוץ בעת ובעונה אחת ביותר מאשר בעדר אחד או בבקר שבטביבה אחת דוקא.

האות ניתן, וב-12 במאי 1957 פרצה המחלה בעדר בית אלפא. מיד חוסנו העדרים השכנים במלאי התרכיב שהיה בידינו (בניגוד לשמועות שהופצו בקרב הבוקרים היה מלאי זה יעיל וראוי לשימוש) והחיסון בוצע בהתאם להתפשטות המחלה. מיד הוזמן תרכיב נוסף לחיסון העדרים בחצי הצפוני של הארץ, במחשבה, שכ"מ בעבר תיקשך ההתפרצות בהגיעה לסביבות תל-אביב. בשל סיבה זו וכן מחמת הקושי בקביעת הכמויות הדרושות (היות ולאחר מעשה הוכח שמספר ראשי הבקר עלה בהרבה על המיועדר) השתתה ביצוע החיסון במידת מה באזורים הדרומיים של הארץ.

אשר לטענה שלא ביקשנו את עזרת רופאי "החקלאית", יש לציין שבמידה מצומצמת אמנם

נעזרנו על ידם, אך במקרים אחרים, כשפנו הרופאים הווטרינריים המחזיזים לרופאי "החקלאית" שבאיזור עבודתם, לא נענו לפנייתם מחוסר יכולת לעשות כן. בהתפרצות של אשתקד, כשגויסו רופאים מ"החקלאית", לא הושג הוירוס המקווה בביצוע החיסון, ולמעשה נגרמו שיבושים בניהול החשבונות, הקשורים בגביית האגרות תמורת החיסון על סכומים שהגיעו לעשרות אלפי לירות.

ובאשר "לפגיעתה הרעה של המחלה" היינו מבקשים מכתב המאמר למסור ביתר דיוק פרטים על כך ורק לאחר זאת יוכלו הבוקרים בעצמם לקבוע אם "האחראים הקלו בהערכת המצב".

באשר לחיסון הצאן, אגב — דבר שאינו נעשה בשום מקום, עוד לא הוכח ההפסד הכלכלי שנגרם לעדרים שנפגעו. ההיפך הוא הנכון: ידועים לנו תקלות והפסדים שנגרמו לצאן אשתקד עקב ביצוע החיסון בהם. אמנם משמש הצאן כאמצעי להעברת המחלה לבקר, אך יש לזכור שגם העזים, המונות למעלה ממאה אלף ראש, עלולות לשמש גורם בהפצת המגפה ויש איפוא צורך לחסן גם אותן וכן את אלפי החזירים (והגמלים?). ומניין הכסף לזה?

הצעתנו לחסן את עדר הבקר הגזעי באופן שגרתי פעם בשנה על סמך נסיוננו אנו בארץ מקבלת משנה תוקף לאחר עיון בדו"ח הוועדה האירופית לפיקוח על הפורט שעל יד ארגון המזון והחקלאות של האומות המאוחדות, שנת-פרסם לאחר הישיבה ברומא באפריל 1957. להלן אנו מצטטים שני קטעים מהדו"ח הנ"ל מעמוד 12 ועמוד 10:

"הביקור בהולנד נערך יחד עם ד"ר גאלובי, מנהל המכון לחקר מחלות הווירוסים בפירברייט, כדי לבדוק עם ד"ר פרנקל אילו ניסויים שבוצעו בקשר עם אורך קיומה של החסינות בבקר שהורכב בתרכיב של וירוס תרבותי. הוחל בהרכבה שיטתית של הבקר בפברואר 1953 בתרכיב תלת-ערכי שהכיל את טיפוסי הווירוסים O, A ו-C. בהולנד נהוגה הרכבת חיסון לכל העדר וחוזרים עליה בכל שנה; יוצא שבעדרי

אנו חוזרים ומדגישים שיש לבצע חיסון שנתי שגרתי של הבקר הגזעי בארץ כשם שהדבר נעשה בהצלחה רבה מזה כמה שנים בהולנד בעדר יקר המונה כמה מיליוני ראש בקר גזעי, והקרובה לארצות בהן התפרצויות הפרוט הן בדומה לארצות השכנות לנו.

אם שיטה זו תתקבל על דעת ציבור הבוקרים והם יביעו מראש את נכונותם לשאת בהוצאות, יוכלו השירותים הווטרינריים לבצע את המשימה תוך שילובה בפעולות מניעה אחרות באופן מסודר ורוגע, הן לגבי הבוקרים והן לגביהם הם, וזאת — תוך חיסכון רב בהוצאות ובסכומים פחותים בהרבה מאלה שצוינו בשימתכם.

שי גור

השירותים הווטרינריים,
המדור למניעת מחלות מדבקות

הבקר שבהולנד הבהמות חוסנו לפחות פעם אחת ועד ארבע פעמים. בשנים 1954—1956 נבדק הבקר על מידת החסינות ונאספו נתונים מרובים בקשר עם שאלה זו. תוצאות ניסויי גישוש אלה הוכיחו שחסינות הבקר התקיימה בשיעור המניח את הדעת במשך שנה אחת מיום ההרכבה, אלא, כמובן מאליו, היא הלכה ונחלשה לקראת תום השנה.

בהולנד נרשמו ב־1956 לא יותר מ־47 מקרים של התפרצות המגפה. בשנה זו נהגו לפי שיטת החיסון הרגילה, כשהיא שלובה בשחיטת בהמות נגועות (חזירים ובני בקר בעיקר) והמלחמה במגפה הביאה לתוצאות משביעות רצון בהחלט. שחיטת הבהמות הנגועות כאמצעי עזר בבלימת התפשטות המחלה נתאפשרה בעקב החיסון ההמוני שבוצע.¹

¹ הועתק מדו"ח הכנס הרביעי של הוועדה האירופית לביעור הפרוט שנתקיים ברומא ב־2—3 באפריל 1957, FAO.

פחיתת ערכו של המספוא באיסום ובשימור

חקירות ובדיקות מהזמן האחרון אישרו שוב את העובדה שהמספוא המאוחסן או השמור משך תקופה ארוכה מאבד חלק ניכר מחומרי המזון החשובים שבו. באופן קשה נפגעת השחת באיסום ממרשך, ביחוד זו שהייתה לחה בשעת האיסוח; כחצי הכמות של הקארוטין (הפרוויטאמין א') נפסד בששת החודשים הראשונים לאיסום.

מערכת הויטמינים ב' אינה נפסדת בקצב כה מהיר, לא במזון המרוכז ולא בשחת. בתחמיצים נשמר הקארוטין יותר טוב, ובמיכלים טובים שיעור הפחיתה הוא כדי החצי מזה שבשחת. אם התחמיץ הוא יבש למעלה מהמידה, נגרם הפסד ניכר, ובקצב מהיר, בחומר האורגאני של המספוא ובחלבון בכלל זה.

הקארוטין משתמר טוב בגרגרי התירס הצהוב, כשהם שמורים יבשים ושלמים; תירס גרוס או טחון מתעבש ומתקלקל באיסום ממושך בגלל מתכונת השומן הגבוהה. אותו דבר קורה לכוסבות, שכרגיל מכילות הרבה שומן. גרגרים יש לגרוס סמוך להאבסה.

תולעים בקיבת בני-בקר?

קורה שבני-בקר, על אף התזונה הטובה והטיפול הנכון, נראים מדולדלים ומחוסרי דם. יש לשער שהם נגועים בתולעי קיבה. בדיקה מיקרוסקופית של הצואה תגלה אם אמנם קיים נגע התולעים בעגלות. לשם הבראתן — הכרחי ניקוי וחיטוי יסודי של הדיר, ואם הן יוצאות למרעה — להחליף את חלקות המרעה ולהנהיג בדרך כלל מחזוריות ברעייה. הרופא הווטרינרי יכול גם לספל בביעור הנגע באמצעות תרופות מסויימות.